

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 378.4:62(477.83-25) + 005.591.4
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-5984/2023/4.1>

Барановська Н.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

Годованська О.М.

Національний університет «Львівська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩОЇ ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО РЕГІОНУ В УМОВАХ РАДЯНСЬКОЇ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ЛЬВІВСЬКОЇ ПОЛІТЕХНІКИ

У статті висвітлюються процеси радянської реорганізації Львівської політехніки та їх вплив на зміст і принципи функціонування вищої технічної освіти Львова після встановлення радянської влади у Західній Україні та примусового возз'єднання з Українською Радянською Соціалістичною Республікою (УРСР) восени 1939 р. Охарактеризовано ознаки радянської моделі технічної освіти та конкретні приклади її впровадження на базі Львівського політехнічного інституту.

З'ясовано, що окупувавши західноукраїнський регіон, і, перетворюючи його на інтегральну частину Радянського Союзу, сталінський тоталітарний режим вважав запровадження моделі радянського зразка у вищій технічній освіті краю одним із неодмінних і важливих ідеологічно-виховних способів утвердження комуністичної системи на західноукраїнських землях, і був складником колоніальної стратегії у сфері освіти. Втручання радянського режиму у роботу Львівської політехніки, як провідного технічного закладу Західної України та Європи, виявилось у примусовій політизації його діяльності та ідеологічному тиску на колектив, зміні форм і методів науково-навчальної, організаційної та виховної роботи, русифікації навчального процесу й діловодства, систематичних перевірок і переслідуваннях професорсько-викладацького, інженерно-технічного та студентського складу із залученням партійних і репресивно-каральних органів НКВС. Це призвело до переважання у науково-технічних дослідженнях і проєктах марксистсько-ленінських засад, сприяло комуністичному підкоренню технічних наук, та витворило покоління науковців і студентів, травмованих страхом. На прикладі ЛПІ зрозуміло, що вища технічна освіта України пережила важкий досвід радянської тоталітарної колонізації у ХХ столітті, і особливо надається до застосування постколоніальної методології, яка демаскує відкриті та приховані механізми колоніального і неоколоніального поневолення.

Дослідження процесів радянської вищої технічної освіти на прикладі Львівського політехнічного інституту у постколоніальній парадигмі може бути спробою позбавлення від рудиментів і спадщини «радянського стилю» у закладах вищої технічної освіти, та усвідомлення завданих історичних травм.

Ключові слова: Західна Україна, Львів, радянська вища технічна освіта, колоніальна практика, Львівська політехніка, Львівський політехнічний інститут, радянський інженер.

Постановка проблеми. Примусове «возз'єднання» Східної Галичини, що охоплювала українські етнічні землі в складі Польщі у міжвоєнний період, з Українською Радянською Соціалістичною Республікою (УРСР) восени 1939 р., «запустило» процес радянської новопр-

єднаних теренів, що полягав у докорінній зміні освітнього, суспільно-політичного, економічного, культурного та повсякденного життя, а в подальшому і формуванню т. зв. радянського «life style». Від вересня 1939 р. радянське керівництво почало втілювати політику *divide et impera* (розділай і

владарюй), що її протягом попереднього двадцятиліття в УРСР ефективно використовували як головний інструмент управління суспільною поведінкою. Радянське керівництво була зацікавлене у якнайшвидшому і якнайширшому втіленні в життя радянських зразків. Поступово запроваджуючи власні порядки, впроваджувався і невіддільний від них терор і примус. Соцреалістичний фальш, що вчувався у заявах представників влади від самого початку, для більшості мешканців окупованих територій став очевидним обманом трохи згодом.

Серед пріоритетних напрямків радянзації була технічна освіта краю, що втілювалася в авторитетному навчальному закладі – Львівській політехніці. Дослідження процесів радянзації вищої технічної освіти на прикладі Львівського політехнічного інституту в постколоніальній парадигмі може бути спробою впровадити провідну цінність – звільнення від антагонізмів і конкурентних намірів колонізатора та колонізованого. Тобто, позбавлення рудиментів радянської моделі освіти та її спадщини.

Постановка завдання. Мета статті – дослідити характерні риси колоніальної стратегії радянської системи освіти у вищих навчальних закладах технічного спрямування на прикладі переформатування Львівської політехніки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Історіографічний аналіз засвідчує значну кількість досліджень про історію науки та техніки чи окремих технічних спеціальностей на території України, насамперед, у дорадянський період [1]. Натомість питанню трансформації технічної освіти в радянський час присвячено обмаль досліджень. Найчастіше вони представлені на сайтах сучасних вищих технічних навчальних закладів України в розділах про їх історію. У них зазвичай описано тільки радянське, так зване, вдосконалення роботи науково-педагогічних кадрів, перегляд навчальних програм, створення методичних рад, обмеженість бібліотечного фонду, нестачу навчальної літератури та спотворені форми «боротьби з космополітизмом» [2]. Водночас мало уваги приділено аналізу практик із впровадження колоніальної радянської системи освіти, спротив якій засвідчують антирадянські виступи студентів Львівського політехнічного інституту у 1944–1953 рр. і репресії щодо них з боку радянських органів НКВС, про що йдеться у праці Б. Левики [3]. Окремі питання радянського реформування ЛПІ із встановленням нового режиму на Західній Україні у 1939 р. окреслено у дослі-

дженні Н. Козел [4]. Загалом, на сьогодні цю проблематику ще далеко не вичерпано, що зумовило вибір теми дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ввівши свої війська на територію Західної України у вересні 1939 р. і перетворюючи регіон на інтегральну частину Радянського Союзу, сталінський режим, особливу увагу приділив Львову – найбільшому за кількістю населення місту краю, його політичному і культурному центрові, осередку науково-освітнього життя. Львів став головною сценою, на якій розігралися найважливіші події, пов'язані з творенням нового суспільного ладу, він був свого роду вітриною тих радянських нововведень, які стисло можна визначити терміном «радянізація», що кардинально змінила політичний, господарський, культурний, соціальний устрій західноукраїнських земель [5, с. 89].

Для радянської тоталітарної влади особливо важливе значення мали форма і зміст вищої освіти. Цим пояснюється факт, що вона намагалася провести радянізацію вищих навчальних закладів на окупованих нею територіях Західної України якомога швидше і в стислі терміни. Як свідчать опубліковані документи, вже на кінець 1939 р. львівські вузи змушені були перебудувати свою роботу відповідно до навчальних планів усіх радянських вищих навчальних закладів. Почали використовуватися класові принципи їх комплектування, організація прискореної загальноосвітньої підготовки робітничо-селянської молоді, відмінені національні обмеження стосовно здобуття вищої освіти для українського населення, запроваджені польською владою.

У усіх вузах Західної України почала реалізовуватися виховна та пропагандистська функції комуністичного ладу. Не минуло це і установ вищої технічної освіти, зокрема, Львівської політехніки – провідного вищого технічного закладу Західної України та Європи з давньою історією і традиціями, який у жовтні 1939 р. був перейменований радянською владою на Львівський політехнічний інститут (ЛПІ) [6]. Від цього часу він мав готувати технічні кадри та керівників радянської промисловості і народного господарства для всього Радянського Союзу.

З перших днів втручання радянського режиму в роботу вузу розпочалася політизація та ідеологізація його діяльності. Політичним управлінням Українського фронту в ЛПІ було призначено політичного комісара, підполковника Червоної Армії З. Юсімова, який представився у такій ролі на загальному засіданні працівників і студентів інсти-

туту, яке зібрала спеціальна комісія з Москви на чолі із заступником всесоюзного комісара освіти, що з метою реорганізації навчального закладу та підвищення кваліфікаційного рівня викладання приїхала восени 1939 р. до Львова, і складалася з професорів київських та московських вузів. На засіданні повідомлялося про перебудову та перевлаштування навчально-виховного процесу відповідно до радянського законодавства, підкреслювалися переваги надання розвитку науки і техніки, застосування нових методів роботи на засадах соціалістичного прогресу [4, с. 308–309].

Офіційно радянська «Львівської політехніки» розпочалася 15 жовтня 1939 р. відстороненням від виконання обов'язків радянськими керівними органами демократично обраного ректора Львівської політехніки, професора і завідувача кафедри права факультету інженерії Антонія Верещинського, уродженця теперішньої Івано-Франківської області. Він пропрацював на своїй посаді менше, ніж два місяці, адже був обраний лише наприкінці серпня 1939 р. ректором на 1939–40 навчальний рік [7]. Була ліквідована і сама кафедра права, яку очолював А. Верещинський, а також навчальні об'єднання студентів. З політичних мотивів розпочалися перевірки викладацького та допоміжного персоналу. Тимчасовим управлінням міста Львова 6 грудня 1939 р. директором ЛПІ було призначено радянського інженера, начальника Київського трамвайного тресту, згодом директора Харківського електротехнічного інституту, М.П. Садовського. У «Повідомленні про перебудову роботи львівських вузів» за грудень 1939 р. зазначалося, що «закінчено новий прийом у політехнічний інститут. Відтак запрацювало шість факультетів: енергомашинобудівний, електротехнічний, хіміко-технологічний, архітектурно-будівельний, шляхово-водний та сільськогосподарський, на які «прийнято 728 чоловік» [8, с. 140–141]. У 1940 р. було створено сьомий факультет – лісовий. На той час в інституті функціонувало вже 79 кафедр, на яких працювали 395 викладачів. Навчальний заклад фінансувався з державного бюджету СРСР [9]. На першому курсі ЛПІ у 1940 р. студентів-українців було вже 50%, порівняно із 12,9% на грудень 1939 р. [10, с. 5].

Внутрішнє життя та навчальні програми Львівського політехнічного інституту почали активно реорганізувати за допомогою викладачів із СРСР та на основі «радянського стилю» в освіті. Відповідно до загальносоюзної структури в інституті утвердилася курсова система навчання, екзаменаційні сесії, обов'язкове відвідування лекцій, прак-

тика щотижневого проведення політгодин, чому сприяла створена кафедра основ марксизму-ленінізму, «якій відводилася пріоритетна роль» [11].

Цілеспрямовану радянізацію ЛПІ на кілька років припинила нацистська окупація України 1941–1944 рр. та відступ зі Львова радянських військ. 1 липня 1941 р. цей вуз, як і інші вищі школи у Львові, було закрито взагалі [12, с. 112]. У березні 1942 р. нацистська окупаційна влада відкрила у місті на базі Політехніки Державний технічний інститут (в 1943 р. перейменований на Державні технічні спеціальні курси, про що повідомляла тогочасна преса [4, с. 319].

Вже після відступу нацистських військ і повернення радянської влади у Західну Україну в 1944 р. відновлюється повномасштабне реформатування закладу у кращих тоталітарних традиціях радянських вузів. Він знову був перейменований на Львівський політехнічний інститут і, переважно, зберіг структуру та функції, якими його наділяли у 1939–1941 рр. Було відновлено сім факультетів та всі вісімдесят кафедр. На перший курс у 1944 р. було зараховано 600 осіб, здебільшого молодь з Києва, Харкова, Одеси, Донбасу, Дніпропетровська, навіть з Москви та далекого Новосибірська. («З повідомлення про початок навчання у Львівському політехнічному інституті» за листопад 1944 р.) [8, с. 242]. У 1945 р. до ЛПІ увійшла філія Московського інституту нафти і газу і вже працювало 10 факультетів, два з яких – лісогосподарський і сільськогосподарський, були реорганізовані в самостійні інститути [3, с. 78]. Дещо поліпшилися матеріально-побутові умови студентів, викладачів та працівників вузу. Було налагоджено безперервну роботу інститутської їдальні, покращено обладнання студентського гуртожитку.

Водночас у післявоєнний період у вищій технічній освіті Західної України радянська влада продовжила використання колоніальних практик, якими можна вважати суттєві зміни у викладацькому складі, структурі та навчальному процесі ЛПІ. Директивами компартійно-радянської системи у цьому закладі технічної освіти, як і в інших, було впроваджено викладання короткого курсу історії ВКП(б) та єдиного навчального курсу «Основи марксизму-ленінізму», в рамках якого розглядалися окремі історичні проблеми. Студенти після обов'язкового прослуховування курсу лекцій з марксизму-ленінізму, які читалися російською мовою, неодмінно складали екзамен з цієї дисципліни.

У кожній академічній студентській групі інституту працювали агітатори, проводилися лекції з

історії СРСР, філософії, політекономії, з питань зовнішньої і внутрішньої політики радянської держави [13]. Студентів змушували систематично працювати над творами Леніна і Сталіна та вести конспекти, аби «домогтися відмінного засвоєння основ марксистсько-ленінської науки», адже тільки так, як заявляла радянська влада, вони могли стати висококваліфікованими спеціалістами технічного профілю [14].

Завідувачами кафедри основ марксизму-ленінізму призначалися уповноважені з різних регіонів СРСР, які скеровувалися до Львова за «путівками ЦК ВКП (б)». Саме за такою путівкою прибув до ЛПІ професор В. М. Макеєв – випускник Самаркандського сільськогосподарського інституту, який у 1945–1946 рр. очолював кафедру основ марксизму-ленінізму. На цій посаді його змінив В. К. Астафєв (1946–1953 рр.), скерований із посади завідувача аналогічної кафедри Симбірського металургійного інституту. Надалі завідувачів кафедри основ марксизму-ленінізму призначали тільки на підставі рішення Обласного комітету КПРС, а відтак затверджували у профільному союзному міністерстві.

У рамках ідеологізації в ЛПІ було організовано роботу філіалу вечірнього університету марксизму-ленінізму, слухачами якого стала значна кількість викладацько-професорського складу. Партійне бюро ухвалило рішення про створення системи контролю за навчанням і відвідуванням, відповідальність за що було покладено на керівництво факультетських парторганізацій. Вони мали заслуховувати звіти комуністів про хід навчання, засвоєння матеріалу і ступінь підготовки до екзаменів. Значним недоліком у роботі філіалу, як було визнано на одному із засідань партійного бюро ЛПІ, була відсутність у бібліотеці інституту необхідної кількості літератури з курсу діалектичного та історичного матеріалізму та творів класиків російської філософії [14].

У повоєнні роки в ЛПІ була утворена профспілкова організація працівників, адже її обов'язкова присутність в кожному колективі передбачалася самою комуністичною ідеологією. Оскільки від перших днів процеси створення та діяльність профспілки повністю контролювала державна адміністрація та структури комуністичної партії, то, очевидно, що профспілка будь якого колективу в колишній імперії – Радянському Союзі – нічого спільного з міжнародним профспілковим рухом не мала. Перший офіційний документ, в якому зафіксовано запис про профспілкову організацію працівників Львівського політехнічного інституту

датований 19 грудня 1947 р. Головами профкому здебільшого були члени КПРС і представники суспільних кафедр [15].

Студентів інституту примусово заставляли вступати не тільки до профспілки, а й до комсомолу та КП(б) У, готувати реферати з комуністичної тематики. У штаті інституту працював секретар партбюро, відповідальний за ідеологічну роботу. Ідеологічний тиск на студентів чинився із залученням НКВС, який здійснював серед них постійну агентурно-оперативну діяльність, за його вказівками підозрілих відраховували за «пропуски занять» [3, с. 80].

У другій половині 1940-х рр. основну увагу колективу ЛПІ було звернено на повоєнну відбудову краю та інтеграцію західноукраїнських теренів в економічну систему СРСР. Перед науковцями вузу ставилося завдання надавати науково-технічну підтримку розвитку промисловості союзних республік задля перетворення Львова у потужний індустріальний центр Радянського Союзу відповідно до ухваленого сталінського п'ятирічного плану відбудови і розвитку народного господарства СРСР. Старший інспектор Головного управління політехнічних вузів МВО СРСР наголошував, що «різноманітність спеціальностей в ЛПІ, велика кількість студентів, їх багатонаціональний склад, територіальне розміщення вузу на крайньому заході УРСР є передумовою того, що інститут може бути могутнім розсадником висококваліфікованих спеціалістів, які піднімуть на ще більший рівень народне господарство» [16].

Студентам ЛПІ на останньому році навчання читався курс організації виробництва, в якому особлива увага приділялася завданням соціалістичної організації виробничого процесу. Цей навчальний курс, як стверджував староста групи ТМ-5 механічного факультету М. Зайцев, допоміг зрозуміти студентам групи, що «існує соціалістична організація виробництва, там мають місце перевиконання норм і дострокове виконання виробничої програми» [17]. Щорічно для студентів навчального закладу організовувалася виробнича практика на найбільших союзних підприємствах, наприклад, Харківському турбогенераторному заводі, Дніпровській гідроелектростанції. Така практика була «одним із основних елементів формування майбутнього радянського інженера – командира соціалістичного будівництва» [17].

Відповідно до планів радянського керівництва, колектив Львівського політехнічного інституту

повинен був консультувати виробників щодо реконструкції окремих підприємств і розробки важливих технічних питань. До цього долучалися всі технічні кафедри, а тематика науково-дослідної роботи в інституті пов'язувалася із завданнями народного господарства СРСР. Науковці і студенти ЛПІ активно використовувалися у науково-технічних дослідженнях, спрямованих на удосконалення та розширення воєнно-промислового потенціалу СРСР. Між ЛПІ та багатьма підприємствами був встановлений «діловий зв'язок». Вченими інституту проводилися роботи із раціонального використання газу та скорочення його витрат на тогочасних нафтопромислах і підприємствах об'єднання «Укрнафта». На Львівському заводі «Теплоконтроль» кафедрою електромеханічних приладів було налагоджено випуск нових апаратів високого класу точності. Для допомоги Львівській електростанції в інституті була проведена експериментальна робота із впровадження методів визначення теплопровідної здатності. Було сконструйовано установку для боротьби з відкладенням накипу на конденсатор. Зокрема, співробітник науково-дослідного сектору Р.Т. Закіров запропонував вести добування нафти методом парогазу, що здешевлювало процес добування [18]. Завдяки успішній науково-практичній діяльності, у 1948 р. ЛПІ вийшов у ряди передових вузів України і був нагороджений почесною грамотою Управління в справах вищої школи при Раді Міністрів УРСР і республіканського комітету профспілки працівників вищої школи. Інституту було присуджено перехідний Червоний Прапор обкому спілки працівників вищої школи «за виконання рішень партії та уряду» [19].

Водночас у 50-х рр. ХХ ст. продовжується ідеологізація змісту технічної освіти та навчально-виховного процесу. На партійних зборах, засіданнях партійних комітетів і бюро обкому партії, міських партійних конференціях відбувалися часозатратні та численні обговорення про «науку на службі соціалізму», про впровадження «досягнень соціалістичного інтернаціоналізму» та «марксистсько-ленінські засади» наукових проєктів, що суттєво ускладнювало наукову та викладацьку роботу у вузівських колективах і обмежувало розвиток академічного життя ЛПІ. З 1956–1957 н. р. у всіх вищих технічних навчальних закладах СРСР, замість марксизму-ленінізму вводяться для загальнообов'язкового вивчення три самостійні суспільні дисципліни: історія КПРС, політична економія, діалектичний та історичний матеріалізм. Відтак у 1957 р. кафедра основ

марксизму-ленінізму Львівського політехнічного інституту на основі наказу ректора була перейменована на кафедру історії КПРС із збереженням на той час завідувача М. І. Рахно, призначеного на цю посаду на заміну В. К. Астаф'єву вже на другий день після захисту ним у Києві дисертації на тему: «КПРС в боротьбі за здійснення ленінсько-сталінської національної політики (1926–1932 рр. на матеріалах України)». Одночасно в ЛПІ вводилось викладання навчальної дисципліни «Історія КПРС» [20, с. 3].

Для того, щоб викладачі суспільних кафедр, які відповідали за ідеологічне виховання студентів, формування матеріалістичного світогляду та організацію «ідейно насиченого» студентського життя, мали більше часу для наповнення своїх лекцій прикладами і фактами з практики соціалістичного будівництва, їм було зменшено навчальне навантаження [21, с. 71]. Вони проходили річні курси підготовки при Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка, організовані для вищих навчальних закладів України радянськими партійними органами. Для усіх завідувачів суспільних кафедр проводилися місячні курси у Москві. З метою прискореної підготовки аспірантів суспільних наук у Вищій партійній школі при ЦК ВКП(б) були створені групи, слухачі яких упродовж одного-півтора року мали підготувати й захистити кандидатську дисертацію [22, с. 147].

На основі постанов Ради міністрів УРСР і Центрального комітету КП (б) України для професорсько-викладацького складу та студентів ЛПІ систематично організовувалися культурно-ідеологічні «переймання передових досвідів» та екскурсійні відвідування центрів метрополії, насамперед, Москви та Ленінграда, що можна вважати ще одним прикладом втілення колоніальної практики Радянського Союзу в технічній освіті. Все це подавалося як ознайомлення з основними промисловими і культурними центрами країни. Для участі в екскурсіях залучали здебільшого кращих студентів 2–4 курсів, професорів і викладачів, які «показали зразки учбової і громадської роботи» [8, с. 472–473]. Один із таких громадсько-активних студентів групи ГФ-2 нафтового факультету Львівського політехнічного інституту згадує, що під час канікул їм було організовано екскурсії до Ленінграда та Москви із відвідуванням Красної площі та Мавзолею, що свідчить про «підприємливість рідної Батьківщини, партії і уряду про відпочинок молоді, якій треба ще наполегливіше вчитися, щоб стати інженерами» такої «чудової Вітчизни» [14].

Наприкінці 1950-х – початку 1960-х рр. для досліджень в ЛПІ створили мережу науково-дослідних лабораторій, які виконували за кошт державного замовлення та окремих промислових підприємств науково-дослідні роботи, зокрема, були сформовані «закриті відділи», які працювали на воєнну промисловість СРСР, де реалізували низку проєктів, спрямованих на воєнні потреби і розробки для космічної галузі.

З ідеологічних міркувань у 70-х рр. ХХ ст. у назву ЛПІ було введено радянські символи. У 1978 р. заклад був перейменований радянською владою на Львівський орденна Леніна політехнічний інститут імені Ленінського комсомолу.

Висновки. Отже, радянська влада розглядала освіту, і, зокрема, вищу технічну освіту Львова – історичної столиці Галичини, одним із найважливіших ідеологічно-виховних способів утвердження та зміцнення комуністичної колоніальної системи та диктаторського режиму на окупованих західноукраїнських землях. Впровадження радянської моделі технічної освіти, її ідеологічне навантаження, маркування освітнього технічного простору, які стали своєрідними колоніальними практиками у вибудові стосунків між московським центром і його периферією, активно відбувалося у провідному вищому технічному закладі Західної України – Львівській політехніці, реорганізованій у Львівський політехнічний інститут. ЛПІ мав готувати технічні кадри та керівників радянської промисловості і народного господарства у всесоюзному масштабі. Тому з перших днів втручання радянського режиму у роботу закладу розпочалася примусова політизація його діяльності та ідеоло-

гічний тиск на колектив, русифікація навчального процесу й діловодства, перевірки й переслідування професорсько-викладацького, інженерно-технічного та студентського складу із залученням партійних і репресивно-каральних органів НКВС. Серед методів радянзації цієї освітньої установи були і примусове втягування у ряди комсомолу та КП(б), і позирна українізація, впровадження принципів державного патерналізму та насаджування чужих радянських символів.

Радянська була найінтенсивнішою у 1939–1941 рр. і у перші повоєнні роки. Водночас вона не припинялася і впродовж усієї другої половини ХХ ст. до розпаду СРСР, засвідчуючи безальтернативність, категоричність та рішучість у впровадженні різних елементів радянської моделі технічної освіти, принципів і правил освітнього життя, характерних для радянської тоталітарної держави. Одними з її ознак було так зване запозичення «передового досвіду» та екскурсійні відвідування центрів радянської метрополії, створення і діяльність кафедри основ марксизму-ленінізму (згодом історії КПРС), викладання загальнообов'язкових для усіх студентів навчальних дисциплін: історії КПРС, політичної економії, діалектичного та історичного матеріалізму як невід'ємних елементів навчального процесу, штучне прив'язування «марксистсько-ленінських засад» до науково-технічних проєктів. Це посприядо комуністичному ідеологічному підкоренню технічних наук, істотно обмежувало розвиток академічного життя Львівського політехнічного інституту та суттєво ускладнювало наукову і викладацьку роботу.

Список літератури:

1. Історія науки і техніки України: Монографія / Л. Є. Дещинський, Я. Я. Денісов, Т. Г. Замлинський. Львів: Растр 7, 2011. 328 с.; Іскович-Лотоцький Р.Д., Севостьянов І.В. Історія інженерної діяльності: підручник. Вінниця: ВНТУ, 2015. 266 с.; Мельник О.О., Лобода О.І. Історія науки і техніки: навч. посіб. Мелітополь: ФО-Одноріг Т. В., 2018. 310 с.
2. 1945–1961: Підготовка фахівців та науково-педагогічних кадрів у повоєнні роки, 1995. URL: https://kpi.ua/history-training_1941-1960 (дата звернення: 08.10.2023).
3. Левик Б. Підпільна антирадянська діяльність студентів Національного університету «Львівська політехніка» в перші повоєнні роки (1944–1953 рр.) Схід. Київ, 2017. Вип. 1. С. 77–83.
4. Козел Н.В. Діяльність Львівської політехніки в період радянсько-німецької війни (1939–1944 рр.): за матеріалами часописів. Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції, м. Львів, 25 жовтня 2012 р. Львів, 2012. С. 305–324.
5. Луцький О. Львів під радянською окупацією 1939–1941 рр. Український визвольний рух: наук. зб. Львів, 2006. С. 89–119.
6. Витоки та етапи становлення Національного університету «Львівська політехніка» URL: <https://lpnu.ua/istoriia-universytetu/vytoky-ta-etapy-stanovlennia> (дата звернення: 08.10.2023).
7. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-33575> (дата звернення: 04.09.2023).
8. Радянський Львів. 1939–1955: Документи й матеріали / Архівне управління УРСР, ЛДА; ред. колегія: Івасюта М. К., Пащенко В. Я. та ін. Львів: Книжково-журнальне видавництво, 1956. 705 с.

9. Національний університет «Львівська політехніка» – історія і сучасність. URL: <https://old.lpnu.ua/nacionalnyu-universytet-lvivska-politehnika-istoriya-i-suchasnist> (дата звернення: 04.09.2023).
10. Ковалюк В. Культурологічні та духовні аспекти «радянзації» Західної України, (вересень 1939 – червень 1941 рр.). Український історичний журнал. Київ, 1992. № 2-3. С. 3–17.
11. Луцький О. Статті про Львів у роки Другої світової війни. 2. «Радянська» Львова – вересень 1939 – червень 1941 рр. URL: <https://map.lviv.ua/statti/luckij2.html> (дата звернення: 04.09.2023).
12. Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. Т. 1: 1939–1953. / Упоряд.: Т. Галайчак, О. Луцький, Б. Микитів, Л. Батрак-Плодиста, Ю. Сливка, Л. Федоришин; Ред. кол.: Ю. Сливка (відп. ред.), Т. Галайчак, О. Луцький. НАН України. Інститут українознавства ім. І. І. Крип'якевича. Київ: Наукова думка, 1995. 750 с.
13. Радянський студент. 1949. 13 січня. № 2 (90).
14. Радянський студент. 1949. 10 лютого. № 4 (92).
15. Історія профспілки Львівської політехніки. URL: <https://lpnu.ua/profspilka-pratsivnykiv/istoriia-profspilku> (дата звернення: 04.09.2023).
16. Радянський студент. 1949. 20 січня. № 3 (91).
17. Радянський студент. 1949. 17 лютого. № 5 (93).
18. Радянський студент. 1949. 24 лютого. № 6 (94).
19. Радянський студент. 1949. 20 січня. № 3 (91).
20. Терський С. До 25-річчя кафедри історії України у Львівській політехніці. Держава та армія. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Львів, 2014. № 809. С. 3–6.
21. Вища школа Української РСР за 50 років. Ч. II. (1945–1967). Київ: В-во Київського університету, 1968. 538 с.
22. Шудрик І. О. Філософські дискусії в Харкові: монографія. Харків: ХДУХТ, 2014. 184 с.

Baranovska N.M., Hodovanska O.M. FEATURES OF THE HIGHER TECHNICAL EDUCATION FUNCTIONING OF THE WESTERN UKRAINIAN REGION IN CONDITIONS OF THE SOVIET REORGANIZATION OF LVIV POLYTECHNIC

The article covers processes of Soviet reorganization of Lviv Polytechnic and their influence on the content and principles of functioning of Lviv's higher technical education after the establishment of Soviet authorities in Western Ukraine and forced reunification with the Ukrainian Soviet Socialist Republic (USSR) in the autumn of 1939. Features of the soviet model of technical education and specific examples of its implementation on the basis of the Lviv Polytechnic Institute are characterized.

It was found out that, having occupied the Western Ukrainian region, and, turning it into an integral part of the Soviet Union, the Stalin's totalitarian regime considered introduction of a Soviet model in higher technical education of the region as one of the indispensable and important ideological and educational ways of communist system establishment on Western Ukrainian lands and was a component of a colonial strategy in the field of education. Intervention of the Soviet regime in the work of Lviv Polytechnic, as a leading technical institution of Western Ukraine and Europe, was found in compulsory politicization of its activity and ideological pressure on the staff, change of forms and methods of scientific and educational, organizational and upbringing work, russification of the educational process and paperwork, systematic inspections and persecution of the academic teaching, engineering-technical and student staff with the involvement of party and repressive-punitive bodies of the NKVD. This led to the predominance of Marxist-Leninist principles in scientific and technical researches and projects, contributed to the communist conquest of the technical sciences, and created a generation of scientists and students injured by fear. On the example of LPI, it is clear that higher technical education of Ukraine has experienced the difficult experience of Soviet totalitarian colonization in the twentieth century, and is especially provided for application of postcolonial methodology, which unmasks open and hidden mechanisms of colonial and neocolonial enslavement.

The study of the Sovietization processes of higher technical education on the example of the Lviv Polytechnic Institute in the postcolonial paradigm, may be an attempt to get rid of the rudiments and inheritance of «Soviet style» in the higher technical educational institutions, and awareness of historical injuries.

Key words: *Western Ukraine, Lviv, Sovietization, higher technical education, colonial practice, Lviv Polytechnic, Lviv Polytechnic Institute, Soviet engineer.*